

Data: 19.07.2024

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

PRZYMUSOWE UMORZENIE UDZIAŁÓW – SPOSÓB NA USUNIĘCIE WSPÓLNIKA

Instytucja przymusowego umorzenia udziałów nie może być wykorzystywana do usunięcia wspólnika ze spółki z przyczyn wskazanych w art. 266 § 1 kodeksu spółek handlowych.

Postanowienia umowy spółki dotyczące automatycznego przymusowego umorzenia udziałów (art. 199 § 4 kodeksu spółek handlowych; dalej k.s.h.) muszą nadto spełniać wymagania wskazane w treści art. 199 k.s.h., a powody umorzenia muszą być określone w sposób wyczerpujący i dokładny, pozbawiony sformułowań ocennych i niejednoznacznych. Taką tezę zawiera postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lutego 2024 r. w sprawie I CSK 6011/22.

STAN FAKTYCZNY

Spór między stronami wyniknął na tle stosowania instytucji przymusowego umorzenia udziałów wspólnika (art. 266 § 1 k.s.h.), w kontekście powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały w przedmiocie przymusowego umorzenia udziałów.

Wyrokiem z 28 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację pozwanej spółki od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 21 sierpnia 2020 r., stwierdzającego nieważność zaskarżonej uchwały spółki.

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wywiodła pozwana spółka. Strona skarżąca w skardze kasacyjnej sformułowała następujące zagadnienie prawne: „Czy w przypadku podjęcia uchwały o zmianie umowy spółki z o.o., która stwarza jedynie abstrakcyjną możliwość podjęcia w przyszłości dalszych czynności przez organ spółki, możliwe jest stwierdzenie nieważności (art. 252 § 1 k.s.h.) uchwały już tylko o samej zmianie umowy spółki, z uwagi na zarzuty obejścia prawa lub nadużycia prawa? Czy też zarzuty takie mogłyby podlegać badaniu jedynie w postępowaniu dotyczącym zaskarżenia tej podjętej dopiero następnie, w określonych stanie faktycznym i okolicznościach, „uchwały wykonawczej”?”.

ROZSTRZYGNIĘCIE

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2024 r. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przytaczając w uzasadnieniu prawnym przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy podkreślił znaczenie wystąpienia w danej sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz wskazał, iż w sprawie będącej przedmiotem postępowania problem prawny został jedynie wykreowany przez skarżącą na potrzeby postępowania, a interpretacja wskazanych przez skarżącą przepisów jest jednoznaczna i utrwalona w orzecznictwie. Co więcej Sąd Najwyższy odnosząc się do sformułowanego w sprawie zagadnienia prawnego wyjaśnił, iż wbrew twierdzeniom skarżącego na gruncie obowiązującego ustawodawstwa nie można wyodrębnić „uchwał intencyjnych” i „uchwał wykonawczych” z jednoczesnym założeniem, że zaskarżeniu w trybie art. 252 § 1 k.s.h. podlegałyby tylko te drugie.

Ponadto Sąd Najwyższy odwołał się do stanowiska Sądu Apelacyjnego, że zaskarżona uchwała została uznana za nieważną z uwagi na ustalenie przesłanek przymusowego umorzenia udziałów w sposób arbitralny i uznaniowy.

ZDANIEM AUTORA

Art. 199 § 1 Kodeksu spółek handlowych normuje dwa tryby umorzenia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, a mianowicie umorzenie dobrowolne oraz umorzenie przymusowe. W opisanej sprawie problematycznym okazało się zastosowanie przymusowego umorzenia udziałów. Nie może też uciec uwadze, iż tłem sprawy było dążenie do wykluczenia wspólnika ze spółki. Jednakże cel ten nie został osiągnięty, a mając na uwadze uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego, odwołującej się utartej linii orzeczniczej, nie można nie docenić znaczenia zarówno odpowiedniego sformułowania postanowień umowy spółki dotyczących przymusowego umorzenia udziałów jak i prawidłowego zredagowania uchwały zgromadzenia wspólników, której przedmiotem jest przymusowe umorzenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. W przypadku uchwały kluczowym jest określenie powodów umorzenia w sposób wyczerpujący i dokładny, pozbawiony sformułowań ocennych i niejednoznacznych. W przeciwnym przypadku wzrasta ryzyko skutecznego powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały.

Zarówno umorzenie przymusowe jak i dobrowolne powinno mieć swoją podstawę w umowie spółki, a formułując postanowienia umowy spółki w odpowiedni sposób, wspólnicy zgodnie stwarzają możliwość zastosowania danego instrumentu prawnego. Przymusowość umorzenia udziałów realizuje się też w tym, że procedura może przebiegać bez udziału wspólnika, którego udziały mają zostać umorzone. Sąd Najwyższy kolejny raz podkreślił, iż podstawową rolą tego instrumentu nie jest usuwanie wspólnika ze spółki. Jeżeli tak ma się stać, to muszą być spełnione wymogi formalne.

Umowa spółki powinna określać przesłanki i tryb przymusowego umorzenia udziałów. Przymusowe umorzenie udziału wymaga uchwały zgromadzenia wspólników, która powinna określać w szczególności podstawę prawną umorzenia i wysokość wynagrodzenia przysługującego wspólnikowi za umorzony udział oraz dodatkowo uzasadnienie.

Uchwała w przedmiocie przymusowego umorzenia udziałów może być zwalczana w drodze powództwa. Pozew o ustalenie nieważności uchwały okazał się skutecznym środkiem ochrony interesów wspólnika, którego udziały miały zostać umorzone przymusowo.

Tezy zawarte w postanowieniu Sądu Najwyższego mają istotne znaczenie w sytuacjach, w których wspólnicy nie potrafią rozstać się w ugodowy sposób. Nadużycie przymusowego umorzenia udziałów wiąże się jednak z ryzykiem. W przypadkach spornych i wątpliwych należy zweryfikować możliwość wystąpienia z powództwem o wyłączenie wspólnika ze spółki. Nie można łączyć obydwu instytucji, tak by osłabić rygorizm przymusowego umorzenia udziałów.

Grzegorz Gęborek, radca prawny, Associate Partner w [gliwickim biurze Rödl & Partner](#)